

Till sist ...

är bara att konstatera, att valrörelsen börjat ovanligt tidigt i år och att inte ens de olympiska spelen förmått partiledarna att ta någon sommarpaus. Praktiskt taget varje dag under industrisemestern har dagstidningarna förmedlat partiledarnas senaste anklagelser mot varandra. Något upphöjt olympiskt lugn inför den kommande kraftmätningen har minst av allt förmärkts. Nervösast har – som vanligt – statsministern själv varit. Det här med socialism har verkligen blivit besvärligt.

Ena stunden har hr Palme deklarerat, att nu är det socialdemokratin som tagit hand om mittfältet i svensk politik. I nästa stund har han tröttnat på att söka samförståndslösningar i mittfältet och proklamerar klasskampsväl. Det är oklart hur många gånger i år som Olof Palme redan förklarat sig ha definitivt tröttnat på oppositionen. I vilket fall som helst är det intryck, som förmedlas till den vanliga tidningsläsaren, mycket förvirrat.

Dagens Nyheter har dock – som alltid – ställt sig som garant för Palmes och socialdemokratins fortsatta pålitlighet. Den hårda tonen i valrörelsen hör till spelet, menar tex signaturen BL, och är inte så mycket att fästa sig vid. Det viktigaste är att tonen inte blir så hård och oförsonlig att samarbete över blockgränserna omöjliggörs efter valet.

Och signaturen JMF skriver den 22 juli på DN:s ledarsida à propos Palmes Visbytal: "Det finns i själva verket i Olof Palmes och hans kollegers ord och gärningar ytterst litet som duger som stöd åt uppfattningen att deras verkliga strävan skulle vara att drastiskt förändra den sk blandekonomin." I en an-

nan DN-ledare i samma veva förklarar man, att debatten mellan socialiseringsivrare och blandekonomer alltid pågått inom socialdemokratin och att (den blandekonomiska) klokheten brukar segra. Så kommer det att gå den här gången med, om socialdemokraterna skulle vinna valet.

På ett mycket ytligt plan är dessa DN-funderingar naturligtvis riktiga. Förmodligen konspirerar inte Palme i doldom för att stöta blandekonomin i oktober månad om hans parti klarar valet i september. Förmodligen finns det också alltså en övervikt av "sansade" socialdemokrater på de mera ansvarsfulla posterna inom regeringspartiet. Men sådana banala konstateranden är farliga, därför att de på ett djupare plan blir direkt missvisande.

Det är framförallt tre faktorer som talar emot DN-filosofin. För det första är det faktiskt inte avgörande vad Olof Palme, Gunnar Sträng, Kjell-Olof Feldt, Krister Wickman m fl ledande socialdemokrater personligen har för uppfattning om vilken dos av socialism som är lämplig för landet. Ty även de ledande socialdemokraterna (också visionärer och statsministrar) är politiker, dvs hänvisade till att göra vad som är möjligt med hänsyn till bland annat den politiska opinionen inom det egna partiet. Även mycket stabila politiker brukar följa med och anpassa sig efter opinionens pendelrörelser. De kan till en del själva påverka skeendet, och de kan i regel konsten att lägga ut texten så att deras positionsförändringar ser någorlunda logiska och rimliga ut. Men de styr inte utvecklingen, och de stiger inte av taburetterna så fort omständigheterna tvingar

dem att göra saker som de kanske helst velat slippa. Den politiska maktutövningen har inte plats för folk med alltför känsliga samveten. Därför är det också omöjligt att ställa upp enskilda politiker som garantier för ett visst slag av politisk utveckling.

För det andra visar all erfarenhet att det inte främst är den interna socialdemokratiska debatten som avgjort var de politiska kompromisserna kommit att hamna. De "breda samförståndslösningarna", som alla i efterhand sluter upp kring, är i allmänhet resultat av långvariga strider, där kompromissen nåtts efter hård borgerlig kritik av de socialdemokratiska utgångsbuden. Vi fick ingen socialistisk skördetid efter det andra världskriget. Men det berodde inte på Tage Erlanders person eller på intern socialdemokratisk klokskap, utan på högerens och folkpartiets (främst Bertil Ohlins) långvariga, hårda och energiska motangrepp. Nu, när vi kan kika i facit, kan vissa inslag i det angreppet te sig överdrivna, och det har gjorts försök att bevisa att socialdemokraterna aldrig avsåg att gå så långt som påståtts. Men hur hade verkligheten blivit om de borgerliga partierna den gången följt dagens DN-filosofi, enligt vilken allt ordnar sig till det bästa bara man inte hetsar upp sig?

För det tredje, slutligen, finns det en avgörande skillnad mellan de socialdemokrater som är aktiva socialister och dem som DN betecknar som kloka blandekonomen. Ty mot socialisternas lidelse står inte (som hos de borgerliga) en blandekonomisk övertygelse,

utan bara ett ganska passivt accepterande av blandekonomin. De flesta socialdemokratiska blandekonomen är äldre, desillusionerade socialister. Ett långt liv har lärt dem att man lever lugnast om man inte aktualiserar socialiseringar. Men hjärtat har de inte sällan kvar hos socialismen.

Det är typiskt att inte ens Gunnar Sträng, som ofta brukar hållas fram som typexempel på en icke-socialistisk socialdemokrat, tar en principiell debatt med sina motståndare på de socialdemokratiska partikongresserna. Hans invändningar mot skilda socialiseringspropåer är rent taktiska. Det är onödigt att tugga stryk (men underförstått: vore det inte för oppositionen, så kunde vi förstås socialisera).

Allt detta vet naturligtvis Olof Palme. Ingenting skulle därför göra honom mera själagläd än om de borgerliga partierna ville agera så som Dagens Nyheter anser vara högsta politiska visdom. Vad som just nu gör det så besvärligt för honom är ju det faktum att ingen av de tre borgerliga partiledarna gått i den fällan.

"Socialism är för mig att få vara tillsammans", sade en trängd Olof Palme för inte så länge sedan när han blev ombedd att närmare förklara hur hans socialism såg ut. En idyll, så sann och menlös att den bräker! Kände vi icke ulven, skulle vi tro att det faktiskt var ett får i fårakläderna.

Palmes ärketöntiga formulering visar bättre än något annat hur hårt ansatta socialdemokraterna ändå är. Trots Dagens Nyheter.